

Sosyal Bilimler Dergisi • Cilt 8–Sayı 16 • Aralık 2018

POLİTİKA FAİZ ORANININ BANKALARIN KÂRLILIKLARI ÜZERİNE ETKİSİ:
TÜRKİYE ÖRNEĞİ / Effects on Policy Interest Rates on Banks' Profits: An Investigation:
The Case of Turkey

Memet Cem DANACI

Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi İİBF, İşletme Bölümü,
e-posta: memetcem.danaci@inonu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-0930-7909

Mustafa ŞİT

Dr. Öğr. Üyesi, Harran Üniversitesi Turizm ve otelcilik Yüksekokulu,
e-posta: msit@harran.edu.tr, Orcid: 0000-0001-9694-0547

Ahmet ŞİT

Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Muhasebe ve Vergi Bölümü
e-posta: Ahmetsit@kilis.edu.tr, Orcid: 0000-0002-0257-9023

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types
Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received Date
14 Kasım 2018/14 November 2018

Kabul Tarihi/Accepted Date
10 Aralık 2018/10 December 2018

Yayın Tarihi/Published Date
24 Aralık 2018/24 December 2018

Yayın Sezonu/Published Season
Aralık 2018/December 2018

Atıf/Cite as

Danacı, C. Şit, M. Şit, A. (2018), “Politika Faiz Oranının Bankaların Kârlılıkları Üzerine Etkisi: 2011-2016 Dönemi Üzerine Bir İnceleme/Effects on Policy Interest Rates on Banks' Profits: An Investigation: The Case of Turkey”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 332-348.

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiştir.

Rights Reserved.
For Permissions
sbedergi@kilis.edu.tr

POLİTİKA FAİZ ORANININ BANKALARIN KÂRLILIKLARI ÜZERİNE ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ¹

Effects on Policy Interest Rates on Banks' Profits: An Investigation: The Case of Turkey

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, politika faiz oranının Bankaların kârlılıkları üzerinde etkisi olup olmadığının araştırılmasıdır. Politika faiz oranı, T.C. Merkez Bankası'nın belirlemiş olduğu bir haftalık vadeli repo ihale faiz oranıdır. Bu çalışmada bankaların kârlılıklarının incelenmesi için Türkiye'de aktif büyüklük açısından en büyük 10 bankanın 2011 1Q – 2018 2Q yılları arasındaki 30 dönemlik verileri örneklem olarak ele alınmıştır. Çalışmanın kısıtı olarak, katılım bankaları faizsiz bankacılık prensibiyle faaliyet gösterdikleri için çalışmada yer verilmemiştir. Bankaların kârlılıkları Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu'nun (BDDK) resmi sitesinde yer alan bağımsız denetim raporlarından alınarak değerlendirilmiştir. Çalışmada, haftalık vadeli repo ihale faiz oranı olarak adlandırılan politika faiz oranı ile bankaların kârlılıkları arasındaki ilişki yazarlar tarafından oluşturulan grafikler yardımıyla incelenmiştir. Çalışmada uygulama olarak SPSS programında Korelasyon ve Regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışma sonucunda; politika faiz oranıyla banka kârlılıkları arasında eş yönlü doğrusal ilişki tespit edilmiştir. Yani politika faizi olarak da bilinen haftalık vadeli repo faiz oranının arttıkça bankaların kârlılıklarının da arttığı, azaldıkça bankaların kârlılıklarının azaldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Politika Faizi, Banka Kârlılıkları, Merkez Bankası

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate whether the policy interest rate is affecting the profitability of the banks. The policy interest rate is interest rate that one-week repo auction determined by the Central Bank. In this study, the data of 10 banks between 2011 and 2016 is examined as a sample for examining the profitability of the banks. These banks are; Akbank, Denizbank, Turkish Economy Bank (TEB), QNB Finansbank, Garanti Bank, İş Bank, Halk Bank, Vakıflar Bank, Yapı Kredi and Ziraat Bank. The profitability of the banks have been evaluated by taking the independent audit reports included in the official site of the Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA). In the study, the relationship between

¹Bu çalışma 11-12 Mayıs 2017 tarihlerinde düzenlenen IV. Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresinde sunulan bildirinin genişletilmiş ve geliştirilmiş halidir.

the policy interest rate, which is called the weekly repo auction interest rate, and the profitability of the banks have been examined with the aid of the graphs generated by the authors. The result of this study; it is seen that as the weekly repo interest rate, also known as the policy interest rate, increases, the profitability of the banks also increases and as the profitability of the banks decreases, the weekly repo interest rate decreases.

Keywords: Rates of Policy, Profitability of Banks, Central Bank

GİRİŞ

Bankaların finansal performansları birçok finansal değer ve rasyo ile ölçülebilmektedir. Bankaların finansal performanslarının belirlenmesinde temel rol oynayan mali değerlerden birisi de kârlılıktır. Bankaların kârlılıklarını etkileyen faktörler kendi içerisinde; bankaların kendilerinden kaynaklanan içsel sebepler ve bankaların kendileri dışından kaynaklanan dışsal sebepler olmak üzere iki başlık altında incelenir. Bu çalışmada bankaların kârlılıklarını etkileyen dış sebeplerden birisinin de politika faiz oranı olup olmadığı araştırılacaktır.

Faiz oranları ve banka kârlılığı arasındaki bağıın anlaşılması, faiz yapısına bağlı para politikasının finansal sektörün sağlamlığı üzerindeki etkisini değerlendirmek açısından önemlidir. Faiz oranları ve banka kârlılığı arasındaki bağlantı, 2008 Küresel Mali Krizin ardından ön plana çıkmıştır. Büyük gelişmiş ekonomilerde, kısa vadeli faiz oranları sıfıra yakın olmuşken uzun vadeli faiz oranları birçok gelişmiş ekonomide tarihsel olarak düşük seviyelere inmiştir. Krizin erken dönemlerinde Merkez bankalarının agresif tepkisinin finansal ve ekonomik bir çöküşün önlenmesi açısından kritik öneme sahip olduğu konusunda yaygın bir kanı vardır (Borio, 2017:48).

Çalışmanın ilk bölümünde politika faiz oranının tanımı yapılacak ve konu ile ilgili teorik bilgilerin yanı sıra politika faiz oranı ve banka kârlılıkları ile ilgili veriler sunulacaktır. Sonrasında konu ile ilgili daha önce yapılmış olan çalışmalara yer verilmiştir. Son bölümde ise; iki değişken arasındaki ilişki Cronbach Alpha testi, frekans analizi, korelasyon analizi ve regresyon analizi ile araştırılmış elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

1. POLİTİKA FAİZ ORANI

Politika faiz oranı, T.C. Merkez Bankası'nın belirlemiş olduğu bir haftalık vadeli repo ihale faiz oranıdır. Repo ise; kelime anlamıyla, bankalar tarafından yapılan belirli bir faiz oranı ile ve belirli bir süre sonrasında geri almak taahhüdüyle bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetleri satma işlemidir (Uludağ ve Arıcan, 2001:138).

Bankalar portföylerindeki tahvil ve bonoları teminat göstererek Merkez Bankasından para alarak repo işlemini gerçekleştirirler. Bankaların repo talepleri Merkez Bankası tarafından belirlenen politika faiz oranı üzerinden karşılanmaktadır (Para & Borsa, 2018).

Merkez Bankası politika faizini kullanarak tedavüldeki para stoklarını belirlemede temel rol oynayacaktır. Tabii burada Merkez Bankası bir hafta vadeli repo ihalesini ihale ile gerçekleştirmektedir ve piyasanın nabzına göre ihale yapılır. Aynı zamanda Merkez Bankası politika faizini kullanarak doğrudan olmasa da bankaların kullandıkları kredi hacimlerini, kredilerde uyguladıkları faiz oranını, mevduatlara vermiş oldukları faiz oranını ve son olarak döviz kurunu etkileyebilmektedir (TCMB, 2018).

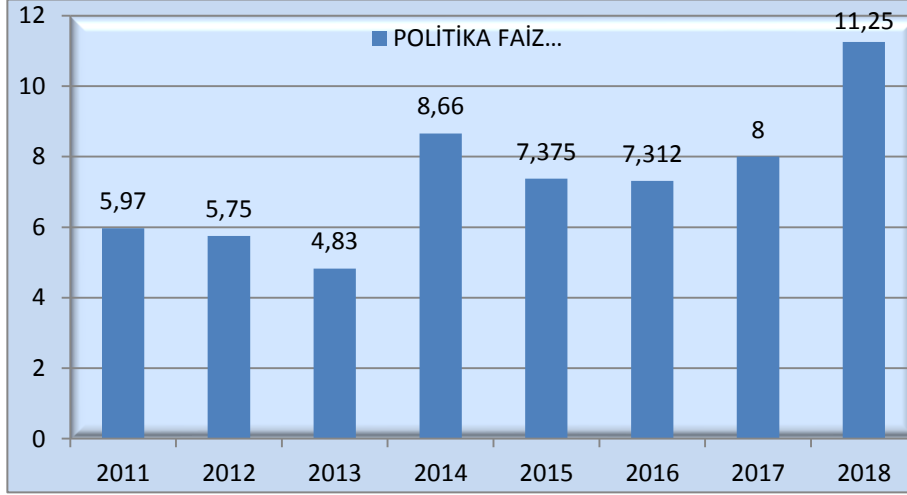
Merkez Bankasının alt organlarından Para Politikası Kurulu politika faiz oranını belirlerken aynı zamanda makro anlamda toplam arz-talep dengesi, maliye politikasına ilişkin göstergeler, parasal göstergeler ve kredi büyüklükleri, ücret, istihdam, birim maliyet, verimlilik gelişmeleri, kamu ve özel sektör fiyatlandırma davranışları, enflasyon beklentileri, döviz kurları ve bunları etkileyebilecek gelişmeler ve Merkez Bankasının geleceğe yönelik ekonomik verilerin tahminine yönelik bakış açıları açısından da bilgi edinmekten faydalanır (Yiğit, 2009:60).

Bunun sonucu olarak Merkez Bankasının temel hedeflerinden birisi olan fiyat istikrarı için atılmış bir adım olmaktadır. Merkez Bankasının, bir haftalık vadeli ihale faiz oranı aracılığıyla hedeflerini gerçekleştirme işlevinden dolayı bu faiz oranına, politika faizi de denir (Çetin, 2016:87).

Merkez Bankasının politika faiz oranını yükseltmesi ve düşürmesi piyasalar üzerinde son derece etkili olmaktadır. Merkez Bankası politika faiz oranını arttırdığında, bankaların Merkez Bankası ile repo gerçekleştirmeleri durumunda, bunun maliyeti bankalar açısından daha yüksek olacaktır. Bundan ötürü, bankalar fonlarını azaltacak, fonları azalan bankaların da kredi faiz oranları yükselecektir. Kredi faizlerinin yükselmesi ile eşgüdümlü olarak mevduat faiz oranları da artacaktır (Chmielewski, 2003:2)

Kredi faiz oranlarının yükselmesi, yabancı kaynak kullanan işletmelerin yabancı kaynak maliyetinin artmasına neden olur. Yabancı kaynak maliyetinin yükselmesi, bu maliyeti katlanmakta zorluk çekecek işletmelerin yatırım yapmasına belki de engel olacaktır. Böylece piyasalarda soğuk bir rüzgar estiği görülecektir. Politika faiz oranının azalması durumunda da, bu görülen etkilerin tam tersinin görülmesi beklenmektedir.

**Grafik-1: Türkiye’de Yıllık Politika Faiz Oranı
(2011 1Q -2018 2Q Dönemi)**

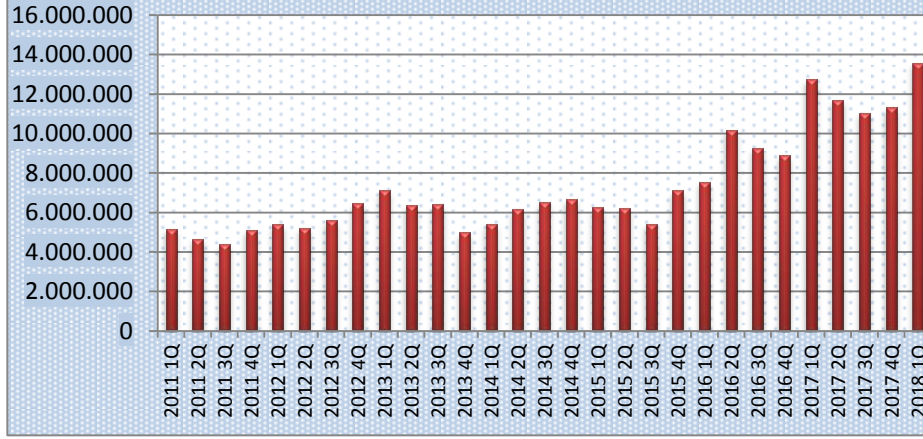

Kaynak: www.tcmb.gov.tr adresinden alınan veriler ile yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Grafik-1 incelendiğinde; Türkiye’de haftalık repo ihale faiz oranı olarak da bilinen politika faizinin 2011-2013 yılları arasında sürekli azalış gösterdiği, muhtemel 17-25 Aralık kumpas girişimlerinin etkisiyle 2014 yılında politika faizinde yaklaşık %80’lik bir artışla %9’a yaklaşmıştır. 2014 yılından toparlanma sürecinde giren piyasalarda politika faizinin de azalış trendine geçtiği, 2017 yılı itibari ile tekrar yükselişe geçtiği görülmektedir.

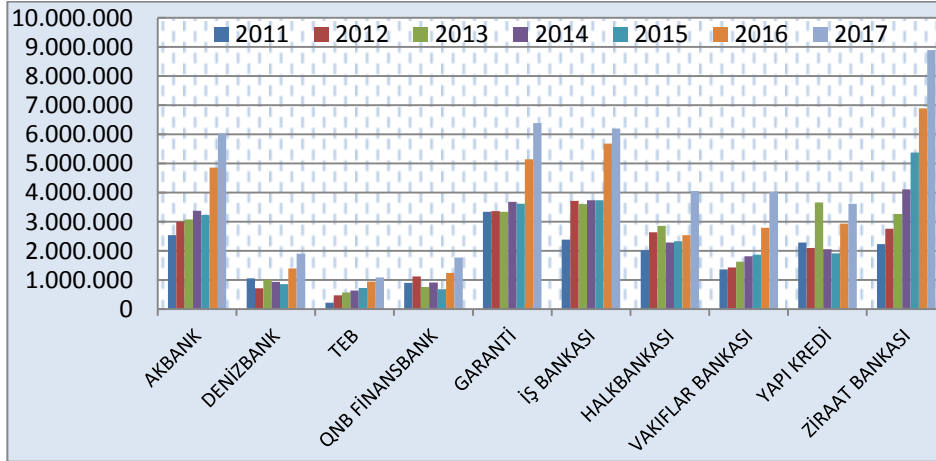
2. BANKALARIN KÂRLILIKLARI

İşletmelerin finansal performanslarını belirleyen temel faktörlerden birisi de, kârlılıktır. Bankalar, risk alabilen ancak bu risklere yenik düşmeyen, hem kendilerine kaynak ve imkân tanıyan kişi ve kuruluşları, hem de bankadan kaynak kullananlara memnuniyet sağlayarak, kendi hedefleri doğrultusunda istenen büyüme ve kârlılık hedeflerine ulaşmayı amaçlayan işletmelerdir (Albayrak ve Erkut, 2005:49).

Grafik-2: Türkiye’de Bankacılık Sektör Kârlılığı (2011-2016 Dönemi)

(www.tbb.org.tr)

Grafik-2’de Türkiye’de 2011-2016 yıllarını kapsayan döneme ait Türk Bankacılık Sektörü çeyrek dönemlere ait kârlılığı yer almaktadır. Grafik incelendiğinde, Türkiye’de son 8 yıl içinde banka kârlılıklarında artış/azalış trendinin hakim olduğu görülmektedir.

Grafik-3: Örneklem Alınan 10 Bankanın Kârlılıkları (2011-2016 Dönemi)

(www.tbb.org.tr)

Grafik-3’te çalışmada örneklem alınan 10 bankanın 2011-2017 yıllarına ait kârlılıkları verilmiştir. Yapı Kredi Bankası ve kısmen Halkbank dışında diğer bankalarda genel artış trendi görülmektedir. Tabii burada

kârlılık artışından ziyade kâr marjlarındaki değişim trendi daha sağlıklı bir sonuç verecektir.

3. LİTERATÜR ÇALIŞMASI

Samuelson (1945) 'ın araştırması, faiz oranı arttığında borçluları etkilediğini ancak bankanın performansını etkilemediğini göstermiştir. Bu çalışmaya göre borçlu, yüksek faiz oranının etkisini tolere edecek ve bankanın performansı yüksek faiz oranlarından etkilenmeyecektir. Çünkü faiz oranları yukarı yönlü olduğunda, banka mevduat sahiplerine daha fazla borçlu konumdadır.

Flannery (1980), faiz oranlarının ABD'de ki 75 ticari bankanın kârlılığı üzerindeki etkisini 1961-1978 dönemi verileri ile araştırmıştır. Çalışma sonucunda banka kârlılarının piyasa faiz oranlarına çok duyarlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre piyasa faizleri değiştiğinde, banka gelirleri ve maliyetleri birbirini yok etmekte ve böylece ticari banka kârı seviyesinin piyasa oranlarına çok az duyarlı hale gelmektedir.

Bourke ise 1989 yılında yaptığı çalışmada bankaların kârlılık oranlarını belirleyen faktörleri araştırmıştır. Avrupa, Kuzey Amerika ve Avustralya'daki 12 banka özelinde yapılan uygulamada zaman serisi regresyon analizi ve The White heteroskedasticity test uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, faizlerde ki bir birimlik artışın bankaların kârlılığında 0,6 artışa sebep olacağı tespit edilmiştir. Bourke'nin (1989) yönteminin kullanıldığı başka bir çalışmada Molyneux vd. (1992), 1986 ve 1989 yılları arasında on sekiz Avrupa ülkesinde banka performanslarının belirleyicilerini incelemiştir. Bourke ile benzer sonuçlar bulunmuştur.

Kaya vd. (2002), çalışmalarında Türk bankacılık sektöründe, bankaların kârlılıklarını belirleyen belirleyici faktörleri araştırmışlardır. Çalışmalarında 1997-2000 yıllarını kapsayan dönemin panel data verileri ile kârlılığı belirleyen mikro ve makro faktörleri tespit edebilmek amacıyla Ho ve Saunders'ın (1981) geliştirdikleri iki kademeli bir yöntem kullanmışlardır. Çalışmanın sonucuna göre; bankaların net kâr oranlarını belirleyen mikro faktörler özkaynaklar, likidite, personel harcamaları, mevduatlar ve piyasadaki payı; makro faktörler ise enflasyon oranı ve konsolide bütçe açığıdır.

Albayrak ve Erkut (2005), çalışmalarında çok amaçlı performans değerlendirme modelini kullanarak, hizmet sektöründe finansal ve finansal olmayan ölçütleri, bankaların performanslarının değerlendirilmesine yönelik bir model oluşturarak geliştirmeyi amaçlamışlardır. Bu sebeple, Analitik Hiyerarşi Performans Modelini kullanarak bankaların yapısında kârlılık ve risk kriterleri ile hizmet kalitesi ve müşteri memnuniyeti gibi performans

ölçütlerinin beraber kullanılmasına imkân sağlayan bir yöntem tavsiye etmişlerdir. Banka performanslarının belirlenmesinde sadece finansal değerlerle yapılan değerlendirmenin noksan ve yanlış sonuçlar vereceğini iddia etmişlerdir. Çalışmanın sonucu olarak; kârlılık, risk ve sosyal değerlerin bir arada kombinasyonu ile ağırlıklı yapılacak değerlendirme daha doğru bir sonuç ortaya çıkaracaktır.

Çerçi, Kandır ve Önal (2010), çalışmalarında 2003-2010 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının kârlılıklarını etkileyen faktörlerin tespit edilmesini amaçlamışlardır. Çalışmada uygulama olarak doğrusal regresyon yöntemini kullanmışlardır. Çalışmada bağımsız değişken olarak, takipteki alacaklar karşılığının takipteki kredilere oranı, faiz dışı giderlerin net kâra oranı, kredilerin mevduata oranı, faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranı ve para arzındaki büyüme oranı ele alınmıştır. Çalışmanın sonucu olarak; bankaların Net Kâr / Aktif Toplamı olarak bilinen aktif kârlılığının toplam kredilerin toplam mevduata oranı ve faiz dışı gelirler/aktif toplamı oranında olumlu etkilendiği, aktif kârlılığının faiz dışı gelirler/net kâr oranından olumsuz etkilendiği sonucuna varılmıştır. Net Faiz oranının ise, toplam krediler/ toplam mevduat oranından, faiz dışı gelirler/ aktif toplamı oranından ve takipteki alacak karşılıkları/ takipteki krediler oranından olumlu olarak etkilendiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Khan (2014) ise, Pakistan’da faaliyet gösteren 4 büyük ticari banka için 2008–2012 dönemi verileri üzerinden niceliksel ve niteliksel yaklaşımla konuyu incelemiştir. “Pearson Korelasyon Metodunun” kullanıldığı çalışma sonucunda faiz oranı ile ticari bankaların kârlılığı arasında güçlü ve pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca bulunan sonucun faiz oranının artması / azalması durumunda bankaların kârlılıklarının da artacağı / azalacağı anlamına geldiği ifade edilmiştir.

Yücememiş vd. (2015), çalışmalarında finansal ve makroekonomik değişkenlerde görülebilecek belirsizliklerin elimine edilmesi ve sermaye hareketlerinin, bu değişkenler üzerindeki etkisini minimize etmek amacı ile faiz koridoru uygulamasını ele almıştır. 2003-2014 dönemi verilerini kullanarak Türkiye’de etkin kullanılan faiz koridoru sistemi ile enflasyon oranı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada Carrion-i Silvestre (2009) çoklu yapısal kırılmalı birim kök testi ve Maki (2012) çoklu yapısal kırılmalı eş bütünleşme analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucu olarak, Merkez Bankasının borç alma ve borç vermede belirledikleri faiz oranına dair kararların enflasyon oranı üzerinde etkili olduğu ve faiz oranlarının enflasyon oranında belirleyici bir faktör olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca hata düzeltme modelinde, uzun vadede uyumlu hareket eden seriler arasında kısa süreli oluşan sapmaların ortadan kalktığı uyumlu hareket eden serilerin yeniden uzun vadede dengeyi oluşturacak değerlere yakın olduğu ve bunun

uzun vadede analizlerin güvenilirlik seviyesine kanıt oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

Binici, Kara ve Özlü (2016), çalışmalarında 2010-2015 dönemine ait para politikası duruşunun ve parasal aktarım sisteminin daha anlaşılır olmasına katkı sağlamak istemişlerdir. Bu amaçla özellikle sıra dışı koridor politikası çerçevesinde Merkez Bankası tarafından ilan edilen faiz oranları ile bankaların katlanmak zorunda kaldıkları faizin farklı olmasının parasal aktarım mekanizması açısından gelişmeleri ve sonuçları ele alınmıştır. Panel tahmin yöntemleri vasıtasıyla banka bazında akım veriler yardımı ile kredi kullanım faizleri ve mevduat faizleri ile para politikası faizleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonucu olarak, para politikasının bankacılık sistemindeki uygulaması açısından resmen ilan edilen faizlerden çok fiili faizler ön plana çıkmıştır. Ayrıca, bankalar arası piyasada oluşan gecelik faiz oranının, kullanılan kredi ve mevduat fiyatlamasında aktif rol oynadığı görülmüştür.

Borio vd. (2017), konuyla ilgili yaptıkları çalışmalarında G10 ülkeleri (Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İsveç, İsviçre, Birleşik Krallık ve ABD) ve Avusturya, Avustralya ve İspanya'da faaliyet gösteren 109 bankayı incelemişlerdir. 1995-2012 dönemi yıllık verileri ile dinamik panel analizinin yapıldığı çalışma sonucunda, kısa vadeli faiz oranları ile bankaların kârlılık oranları arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca bankaların kârlılık oranı üzerindeki etkinin, faiz oranı daha düşük olduğunda ve kârlılık eğimi daha az dik olduğunda, güçlü olduğu belirtilmiştir.

Literatür araştırmasına sonuç olarak bakıldığında; çalışmaların büyük çoğunluğu faiz ile kârlılık arasında ilişki olduğunu tespit etmiş olsa da bazı çalışmalarda (Flannery 1980, Samuelson 1945) banka kârlılarının piyasa faiz oranlarına çok duyarlı olmadığı ileri sürülmüştür.

4. UYGULAMA ÇALIŞMASI

Çalışmanın bu kısmında çalışmanın amacı, kısıtları, yöntemi ve bulguları yer alacaktır.

4.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada 2011 yılı I. çeyreği ile 2018 yılı I. çeyreği arasında 29 dönem için politika faiz oranı ile banka kârlılıkları arasında ilişki olup olmadığının ve politika faiz oranının banka kârlılıkları üzerinde etkili olup olmadığının tespit edilmesidir.

4.2. Çalışmanın Kısıtı

Çalışmada politika faiz oranı ile banka kârlılıkları arasındaki ilişki incelendiği için, katılım bankalarının faizsiz bankacılık prensibiyle faaliyet göstermelerinden dolayı katılım bankaları çalışmaya dahil edilmemiştir.

4.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada öncelikle verilerin güvenilir olup olmadığının saptanması için Cronbach Alpha testi kullanılmıştır. Ardından frekans analizi, korelasyon analizi ve regresyon analizi tercih edilmiştir. Çalışmada analizler IBM SPSS 24.0 programında yapılmıştır. Çalışmada Akbank, Deniz Bank, Türkiye Ekonomi Bankası (TEB), QNB Finansbank, Garanti Bankası, İş Bankası, Halk Bankası, Vakıflar Bankası ve Ziraat Bankası'na ait veriler Türkiye Bankalar Birliği'nin (TBB) ve Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu'nun (BDDK) resmi sitesinden alınmıştır.

4.4. Bulgular

Bankaların kârlılıkları denetimden geçmiş konsolide bağımsız denetim raporlarından alınmıştır. Çalışmada politika faiz oranı için, T.C. Merkez Bankasının resmi sitesinden günlük veriler alınarak yıllık ağırlıklandırılmış faiz oranı çevrilerek elde edilmiştir.

Tablo 1. Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	Durum Sayısı
,852	11

Örneklem olarak seçilen 10 banka ve politika faiz oranı toplamda 11 değişkenin güvenilirliğine bakıldığında, verilerin % 85 güvenilir olduğu görülmüştür. Sosyal bilimlerde bu oranın % 70'in üzerinde olması uygun görülmüştür (Ersanlı ve Balcı, 2016: 11).

Tablo 2. Değişkenlere Ait İstatistikler

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Politika	29	4,50	10,00	7,0024	1,37754
Akbank	29	530608	1693865	958442,93	346877,034
Deniz	29	79655	605679	292977,93	134455,526
TEB	29	19387	889198	199145,17	157276,160
QNB	29	97462	570467	277588,55	119554,595
Garanti	29	523058	2011202	1065284,35	364235,324

TEB	Pearson Correlation	,079	,198	,130	1	,266	,311	,207	,224	,189	,157	,244
	Sig. (2-tailed)	,684	,302	,502		,164	,100	,282	,242	,327	,417	,202
	N	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
QNB	Pearson Correlation	,304	,837**	,681**	,266	1	,818**	,792**	,571**	,718**	,344	,652**
	Sig. (2-tailed)	,109	,000	,000	,164		,000	,000	,001	,000	,068	,000
	N	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
Garanti	Pearson Correlation	,459*	,876**	,736**	,311	,818**	1	,825**	,592**	,804**	,416*	,815**
	Sig. (2-tailed)	,012	,000	,000	,100	,000		,000	,001	,000	,025	,000
	N	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
İş Bankası	Pearson Correlation	,409*	,853**	,631**	,207	,792**	,825**	1	,543**	,839**	,435*	,839**
	Sig. (2-tailed)	,028	,000	,000	,282	,000	,000		,002	,000	,018	,000
	N	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
Halk	Pearson Correlation	,091	,673**	,625**	,224	,571**	,592**	,543**	1	,638**	,479**	,607**
	Sig. (2-tailed)	,639	,000	,000	,242	,001	,001	,002		,000	,009	,000
	N	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
Vakıflar	Pearson Correlation	,414*	,851**	,716**	,189	,718**	,804**	,839**	,638**	1	,374*	,880**
	Sig. (2-tailed)	,026	,000	,000	,327	,000	,000	,000	,000		,046	,000
	N	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
Yapı Kredi	Pearson Correlation	-,150	,449*	,461*	,157	,344	,416*	,435*	,479**	,374*	1	,393*
	Sig. (2-tailed)	,438	,015	,012	,417	,068	,025	,018	,009	,046		,035
	N	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
Ziraat	Pearson Correlation	,572**	,886**	,670**	,244	,652**	,815**	,839**	,607**	,880**	,393*	1
	Sig. (2-tailed)	,001	,000	,000	,202	,000	,000	,000	,000	,000	,035	
	N	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
* % 5 anlamlılık seviyesinde korelasyon önemlidir.												
** % 1 anlamlılık seviyesinde korelasyon önemlidir.												

Tablo 3'te sig. değerlerine bakıldığında politika faiz oranları ile Akbank, Garanti Bank, İş Bankası, Vakıflar Bankası ve Ziraat Bankası'nın kârlılıkları ile ilişki olduğu görülmüştür. Politika faiz oranı ile ilişkisi bulunan bankaların, Türkiye Bankalar Birliği'nin bankalar sıralamasında ilk 5 sırada yer alan bankalar olması, politika faiz oranı ile daha çok büyük bankalar arasında ilişki olduğu görülmüştür. Özellikle Ziraat Bankası kârlılığı ile politika faiz oranı arasındaki ilişkinin % 1 anlamlılık seviyesi gibi güçlü bir ilişki olması bu sonucu desteklemektedir.

Regresyon analizi ise, sebep-sonuç ilişkisine bağımlı değişken veya bağımsız değişken/değişkenler arasında bulunan ilişkiyi tahmin edebilmek amacıyla kullanılan matematiksel bir yöntem olduğu gibi, bu ilişkiyi karakterize eden bir istatistik modelidir (Şahinler, 2000:1).

Regresyona ait hipotez aşağıdaki gibidir:

H_0 : Politika faiz oranı banka kârlılıklarını etkilememektedir.

H_1 : Politika faiz oranı banka kârlılıklarını etkilememektedir.

Tablo 4. Regresyon Analizi Sonuçları

Model		Kareleri Toplamı	df	Ortalama Karesi	F	Sig.
1	Regresyon	31,041	10	3,104	2,529	,042 ^b
	Artık	22,092	18	1,227		
	Total	53,133	28			
a. Bağımlı Değişken: Politika						
b. Tahminci: (Sabit), Ziraat, TEB, Yapı Kredi, Halk, QNB, Deniz, Garanti, Vakıflar, İş, Akbank						

Tablo 4'e bakıldığında, sig. değerinin % 5'in altında olması nedeniyle H_0 hipotezi reddedilir, H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani % 5 anlamlılık seviyesinde politika faiz oranlarının banka kârlılıklarını etkilediğini göstermektedir.

Tablo 5. Regresyon Modeli

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin Standart Hatası
1	,764 ^a	,584	,353	1,10785
a. Tahminci: (Sabit), Ziraat, TEB, Yapı Kredi, Halk, QNB, Deniz, Garanti, Vakıflar, İş, Akbank				

Tablo 5'te görüldüğü üzere, bağımlı değişken olan politika faiz oranlarının çalışmada ele alınan örneklem 10 bankanın kârlılıkları üzerinde % 76 etkili olacağı tahmin edilmiştir. Ancak r^2 değerine bakıldığında, r^2 değerinin % 58 olması, politika faiz oranının banka kârlılıkları üzerinde % 58 etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 6. Regresyona Ait Katsayılar^a

Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Sig.
		B	Std. Sapma	Beta		
1	(Sabit)	6,614	,907		7,293	,000
	Akbank	4,355E-7	,000	,110	,205	,840
	Deniz	1,985E-6	,000	,194	,738	,470
	TEB	-2,823E-7	,000	-,032	-,187	,854
	QNB	-1,188E-6	,000	-,103	-,273	,788
	Garanti	8,821E-7	,000	,233	,625	,540
	İş	-1,647E-7	,000	-,046	-,121	,905
	Halk	-1,787E-6	,000	-,278	-	,236
	Vakıflar	-1,825E-6	,000	-,366	-,966	,347
	Yapı Kredi	-2,011E-6	,000	-,419	-	,040
	Ziraat	2,106E-6	,000	,925	1,945	,068

a. Bağımlı Değişken: Politika

Bağımlı değişken olan politika faiz oranının 10 banka bazında hangi bankanın kârlılıkları üzerinde ne kadar etkili oldukları sig. değerlerine bakıldığında görülmektedir. Tablo 6'da görüldüğü üzere, politika faiz oranının banka kârlılıkları üzerindeki etkisinin Yapı Kredi bankasından kaynaklandığı görülmektedir. T istatistik değerlerine bakıldığında ise, politika faiz oranının en fazla Ziraat Bankasının kârlılıkları üzerinde eş yönlü, Yapı Kredi Bankasının kârlılıkları üzerinde ters yönlü etkili olduğu görülmüştür.

SONUÇ

Bankalar, piyasanın fon ihtiyacını karşılayan temel unsurlardandır. Bir ülke ekonomisinin gelişmişliği, bankacılık sektörünün gelişmişliğiyle doğru orantılıdır. Bu sebeple bankaların iyi performans göstermesi önemlidir. Bu çalışmada politika faiz oranının bankaların kârlılığını belirlemede etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmanın kısıtı olarak faizsiz bankacılık prensibiyle faaliyet gösteren katılım bankalarına yer verilmemiştir. Çalışmada uygulama olarak Korelasyon ve Regresyon analizi uygulanmıştır.

Çalışmada Türkiye'de haftalık repo ihale faiz oranı olarak da bilinen politika faizinin 2011-2013 yılları arasında sürekli azalış gösterdiği ve 2014 yılından toparlanma sürecinde giren piyasalarda politika faizinin de azalış trendine geçtiği tespit edilmiştir. Türk Bankacılık Sektörünün çeyrek dönemlere ait kârlılığına bakıldığında ise son 6 yıl kârlılıklarında sürekli bir artış olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca çalışma yöntemi içerisinde ele

alınan on ulusal banka içinse Yapı Kredi Bankası dışında diğer bankaların kârlılıklarında artış trendi olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada Türkiye’de aktif büyüklüklerine göre en büyük 10 bankanın kârlılıklarının politika faiz oranı ile ilişkisi ve etkilenme düzeyi araştırılmıştır. Çalışmanın kısıtı, faizsiz bankacılık prensibiyle çalışan katılım bankalarının bu çalışmaya dahil edilmemesidir. Çalışma kullanılan yöntem, dönem ve örneklem kabul edilen bankaların farklı olması nedeniyle bu konuda yapılan çalışmalardan farklılık göstermektedir. Bu yönüyle de literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Yapılan analizler sonucunda öncelikle yapılan korelasyon analizi sonucunda politika faiz oranı ile banka kârlılıkları arasında ilişki olduğu; regresyon analizi sonucunda ise, politika faiz oranının banka kârlılıkları üzerinde etkisi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Yani bankaların kârlılıkları politika faiz oranı olarak bilinen haftalık vadeli repo faiz oranından etkilenmektedir. Yani haftalık vadeli repo faiz oranının arttıkça bankaların kârlılıklarının da arttığı, azaldıkça bankaların kârlılıklarının azaldığı görülmektedir. Bu sonuç da literatür çalışmalarıyla uyusmaktadır.

KAYNAKÇA

- Albayrak, Y.E., Erkut, H.** (2005), “Banka Performans Değerlendirmede Analitik Hiyerarşi Süreç Yaklaşımı”, *İTÜ Mühendislik Dergisi*, 4 (6), 47-58.
- Binici, M., Kara, H., Özlü, P.** (2016), “Faiz Koridoru ve Banka Faizleri: Parasal Aktarım Mekanizmasına Dair Bazı Bulgular”, Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı Çalışma Tebliği No: 16/08.
- Borio, C., Gambacorta, L., Hofmann, B.** (2017), “The Influence Of Monetary Policy On Bank Profitability”, *International Finance*, 20 (1), 48-63.
- Bourke, P.** (1989), “Concentration And Other Determinants Of Bank Profitability In Europe, North America And Australia”, *Journal of Banking and Finance*, 13(1), 65-79.
- Chmielewski, T.** (2003), “Interest Rate Pass-Through In The Polish Banking Sector And Bank Specific Financial Disturbances”, *MPRA Paper* 5133 (3), 1-41.
- Çerçi, G., Kandır, S.Y., Önal, Y.B.** (2010), “Bankalarda Kârlılık Analizi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama”, *İMKB Dergisi*, 13, 50.

- Çetin, M.Ö.** (2016), “Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Para Politikası Uygulamalarının Gelişimi”, *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8 (14), 67-101.
- Ersanlı, K., Balcı, S.** (2016), “İletişim Becerileri Envanterinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Türk Psikolojik Duruşma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (10), 7-12.
- Flannery, M. J.** (1980), “How Do Changes In Market Interest Rates Affect Bank Profits”, *Business Review*, (10), 13-22.
- Kaya, T.Y.** (2002), *Türk Bankacılık Sisteminde Kârlılığın Belirleyicileri: 1997 – 2000*, BDDK MSPD Çalışma Raporları No: 2002/1.
- Khan, W. A., Sattar, A.** (2014), “Impact Of Interest Rate Changes On The Profitability Of Four Major Commercial Banks In Pakistan” *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 4 (1), 142-154.
- Kredi Gold** (2017), *Politik Faizi Nedir.* <https://www.kredi.gold/politika-faizi-nedir.html>.
- Kredilog** (2017), *Politika Faizi Nedir.* <https://www.kredilog.com/politika-faizi-nedir/>.
- Molyneux, P., Thornton, J.** (1992), “Determinants Of European Bank Profitability: A Note. Journal Of Banking And Finance”, 16 (6), 1173-1178.
- Para & Borsa** (2018), *Politika Faizi Nedir,* <https://www.paraborsa.net/i/politika-faizi-nedir/>.
- Samuelson, P.A.** (1945), “The Effects Of Interest Rate Increases On Banking System”, *The American Economic Review*, 35 (1), 16-27.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E.S., Çinko, M.** (2008), *Sosyal Bilimlerde SPSS’de Veri Analizi*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Şahinler, S.** (2000), “En Küçük Kareler Yöntemi İle Doğrusal Regresyon Modeli Oluşturmanın Temel Prensipleri”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5 (1-2), 57-73.
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası** (2018), *Faiz Oranları,* <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/temel+faaliyetler/para+politikasi/merkez+bankasi+faiz+oranlari>.
- Türkiye Bankalar Birliği** (2018), *İstatistik Raporlar,* <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>.
- Uludağ, İ., Erişah, A.** (2001), *Finansal Hizmetler Ekonomisi: Piyasalar, Kurumlar, Araçlar,* İstanbul: Beta Yayınevi.

Yiğit, N. (2009), *Türkiye’de ve Yükselen Ekonomilerde Para Politikası Uygulamaları Ve Enflasyon Hedeflemesi*, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Mesleki Yeterlilik Tezi, Ankara.

Yücememiş, B. T., Alkan, U., Dağıdır, C. (2015), “Yeni Bir Para Politikası Aracı Olarak Faiz Koridoru: Türkiye’de Para Politikası Kurulu Faiz Kararlarının Enflasyon Üzerindeki Etkisi”, *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 7 (13), 449-478.